

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky

Učebné osnovy

pre večerné nadstavbové štúdium
s vyučovacím jazykom maďarským

SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA

**Schválilo Ministerstvo školstva SR 3. 6. 1998 pod číslom 1319/98-41
s platnosťou od 1. 9. 1998**

Slovenský jazyk a literatúra v trojročnom večernom štúdiu

Ročník	I.	II.	III.
Týždenné hodiny	2	2	2
Ročne	66	66	60
Jazyk	44	44	40
Literatúra	22	22	20

Úvodné podmienky

Cieľom vyučovania slovenského jazyka a literatúry v trojročnom večernom nadstavbovom štúdiu s vyučovacím jazykom maďarským je sústavné upevňovanie, dopĺňanie a rozvíjanie jazykových a štylistických vedomostí, zručností a návykov, aby sa žiaci naučili „automaticky“ gramaticky správne a štylisticky vhodne vyjadrovať v každodennom živote a v pracovnom procese.

Aktívne ovládanie slovenského jazyka utvára predpoklady pre žiakov maďarskej národnosti uplatniť sa v praktickom živote, umožní im pokračovať v ďalšom štúdiu a prehĺbuje rozvoj osobnosti žiakov. Pomáha im aj v rýchlejšej adaptácii na budúcom pracovisku.

Jazykové vyučovanie obsahuje konverzáciu, sloh a gramatiku. Cieľom konverzácie je rozvíjanie ústneho písomného prejavu, aby žiaci okamžite vedeli reagovať na aktuálne otázky a dohovorili sa v bežných životných situáciách.

V konverzácii pedagóg používa rôzne formy, ako napríklad čítanie zaujímavých článkov z novin, časopisov, rozhovory o filmových a divadelných predstaveniach, o účasti žiakov na kultúrnom a športovom živote, besedy o školských a mimoškolských udalostiach, panelová diskusia o budúcom povolání a pod. Konverzácia ako časť jazykovej prípravy žiakov nemôže byť chápaná izolovane, ale treba ju organicky spájať so slohovým a jazykovým výcvikom.

Na hodinách slohu prostredníctvom tvorby písomných a ústnych prejavov rozvíjame a zdokonaľujeme štylizačné schopnosti a návyky žiakov, aby vedeli pohotovo, správne a samostatne reagovať na každodenné vzniknuté situácie .

Pri rozvíjaní štylizačných zručností a návykov pomáhajú vhodné štylizačné cvičenia, ktoré aktivizujú žiakov. V sústave štylistických prostriedkov spisovnej slovenčiny treba zdôrazniť odlišné frazeologické spojenia a slovosled od materinského jazyka, odlišné slovesné väzby, charakteristické vlastnosti jazykových prostriedkov pri jednotlivých slohových útvaroch, ich vyjadrenie a pod.

Gramatika je prostriedkom uvedomeného osvojenia si jazyka. Treba ju osvojiť s praktickým rozprávaním a písaním, s ostatnými jazykovými zložkami. Teoretické poznatky sa objasňujú v praktickom „predvedení“, gramatické poučky sa vysvetľujú na príkladoch, sústavne sa precvičujú, prehĺbujú a upevňujú. Osobitnú pozornosť treba venovať zosúladieniu preberaných jazykových javov s vyučovaním maďarského jazyka a zdôrazneniu hlavných odlišností medzi slovenským a maďarským jazykom.

Významným prostriedkom na osvojenie si gramatického učiva je bezprostredné riešenie tvorivých, problémových úloh, otázky, odpovede, rozhovory, preklady viet z jedného jazyka do druhého, súvislé samostatné reprodukcie, zostavenie osnovy a konspektovanie textu. Na hodine jazykového výcviku musí prevládať samostatná práca žiakov, pretože najtrvalejšie sú tie poznatky, ktoré si žiaci osvoja vlastnou činnosťou. Nemožno sa uspokojiť s tým, že žiaci poznajú gramatické poučky, ale teoretické učivo treba podložiť príkladmi,

vedomosti neustále všestranne precvičovať a upevňovať. Pedagóg samostatnými cvičeniami aktivizuje, prehľbuje vedomosti žiakov a prípadne zistené nedostatky odstraňuje.

Vyučovanie slovenského jazyka úzko súvisí so životom mládeže a aktuálnymi problémami našej spoločnosti. Úlohy a cvičenia čerpajú obsah zo zážitkov a skúseností žiakov, z čítania kníh, predstavení, ale aj z oblasti ostatných učebných predmetov. Učebné osnovy umožňujú pedagógovi vhodne voliť témy pre jazykový a štylistický výcvik tým, že uvádzajú rámcové tematické okruhy. Zdôrazňuje sa diferencovaný a tvorivý prístup k výberu a usporiadaniu odporúčaných tém.

Vyučovacie metódy a formy si volí pedagóg podľa preberaného učiva, podľa úrovne žiakov v triede, príp. iných okolností. Vo svojich postupoch využíva rozličné vyučovacie metódy: samostatnú prácu s učebnicou, so slovníkmi a príručkami, rozhovor, diskusiu, vysvetľovanie, písomné práce, ústne a písomné preverovanie vedomostí.

Efektívne vyučovanie zvyšujú aj učebné pomôcky a didaktická technika. Vo vyučovaní slovenského jazyka sa používa školská tabuľa, slovníky, gramatické tabule, magnetofón, diafilmy, magnetická tabuľa, noviny, časopisy, plagáty, videozáznamy atď. Na osvieženie, ale aj na získavanie a udržiavanie záujmu žiakov primeraným spôsobom treba využívať piesne, úryvky z básní, veselé príbehy, príslovia a porekadlá, žarty, hádanky a pod.

V pestrom striedaní rozličných foriem, postupov a metód sa najlepšie ukáže pedagogické majstrovstvo pedagóga, čo je zárukou ďalších výchovno-vzdelávacích výsledkov.

Pedagóg podporuje a vhodne využíva metódy mimotriednej a mimoškolskej práce, ktoré sú veľmi rozmanité a poskytujú veľa možností na zdokonalenie sa v praktickom jazyku. Sú to napríklad besedy s obyvateľmi slovenskej národnosti, korešpondencia s priateľmi slovenských škôl, záujmové krúžky, exkurzie, pobyt v slovenskom prostredí a iné.

Ciele a úlohy vyučovania učebného predmetu vyžadujú aj určitú modifikáciu hodnotenia žiakov. Pri hodnotení vedomostí treba dbať na komunikatívnu funkciu jazyka, t. j. ako vedia žiaci štylisticky primerane a samostatne vyjadriť svoje myšlienky, ako vedia získané poznatky tvorivo využívať v ústnych a písomných prejavoch.

Pri vypracovaní kontrolných slohových prác môžu žiaci používať Pravidlá slovenského pravopisu, Krátky slovník slovenského jazyka, Malý synonymický slovník a Malý frazeologický slovník.

1. ročník (66 hodín ročne)

Jazyk (44 hodín ročne)

A) Konverzácia (16)

Tematické okruhy na rozvíjanie rečových zručností:

Zážitky z prázdnin; Dojmy z nového prostredia školy; Život a práca v škole; Základy rečovej etikety; Naša rodina; Môj denný režim; Na hodinách odborných predmetov; Ekonomické ukazovatele v SR; Naša priemyselná výroba; Aktívny odpočinok; Športom k zdraviu; Úprava sídliska (rodinného domu); Starostlivosť o zdravie; Osobná hygiena; Zimné a letné športy; Telesná výchova a šport v škole; Obchod a služby; Naše mesto, dedina; Práca v záhrade; Moje záujmy a záľuby.

B) Sloh (14)

Rozprávania o zážitkoch; príhody.

Informačné slohové útvary: oznámenie, výzva, správa, pracovný príkaz, hlásenie, pozvanie, plagát, inzerát, reklama.

Reprodukcia textu, osnova a výťah textu. Záznam z výkladu pedagóga. Opis, odborný opis, opis pracovného postupu.

Krátke ústne prejavy v spoločenskom živote: informácia, predstavovanie, ospravedlnovanie, privítanie, poďakovanie, blahoželanie, vyjadrovanie sústrasti.

Cvičenia na využívanie slovníkov.

Kontrolné písomné práce: v každom polroku jedna školská (rozprávania, opis pracovného postupu).

C) Gramatika (14)

Upevňovanie a praktické precvičovanie gramatického učiva. Miesto slovenského jazyka v rodine slovanských jazykov.

Výslovnosť a pravopis.

Rozdiely vo výslovnosti slovenských a maďarských hlások. Dĺžka a mäkkosť v rozlišovaní významu slov. Spodobovanie. Výslovnosť zdvojených spoluhlások a spoluhláskových skupín. Precvičovanie pravopisu v tých javoch, kde je najväčší nedostatok (písanie dvojhĺások, odlišnosti hlások, písanie i – y, rozdiely v písaní veľkých písmen, rozdeľovanie slov).

Náuka o slovnej zásobe. Odborné názvoslovie v základných učebných odboroch. Synonymá, homonymá, antonymá.

Literatúra (22 hodín ročne)

A) Čítanie a literárnovedné poznatky späté s čítaním vybraných ukážok

1. Ľudová slovesnosť – prejav umeleckej tvorby ľudu.

Vznik Veľkomoravskej ríše a písomné pamiatky v staroslovienskom jazyku.

Literatúra po zániku Veľkej Moravy a po vzniku uhorského štátu.

Základy obrodeneckej literatúry a začiatok klasicizmu.

2. Romantizmus – začiatok spoločenského a národného uvedomovania Slovákov.

Čítanie ukážok z diel odporúčaných autorov:

Samo Chalupka: Mor ho!

Andrej Sládkovič: Marína, Detvan

Janko Kráľ: Zakliata panna vo Váhu a divný Janko

Ján Botto: Žltá ľalia, Smrť Jánošíkova

Ján Kalinčiak: Reštavrícia

3. Realizmus v slovenskej literatúre

Výber z tvorby odporúčaných autorov:

Pavol Országh – Hviezdoslav – výber z lyriky, napr. Hájnikova žena – čítanie ukážky

Martin Kukučín: Keď báčik z Chochoľova umrie; Dom v stráni – čítanie ukážok

Jozef Gregor – Tajovský: Maco Mlieč – čítanie ukážok

B) Individuálne čítanie a príležitostná výchova literatúrou a umením

Sledovanie a využívanie individuálneho čítania žiakov. Rozbor filmového alebo divadelného predstavenia. Literárne, umelecké a kultúrne aktuality u nás a v zahraničí (pravidelné sledovanie časopisov a kultúrnych rubriík dennej tlače).

C) Odporúčané čítanie

Podľa individuálneho výberu pedagógov a žiakov odporúčať celkove 2 diela.

2. ročník (66 hodín ročne)

Jazyk (44 hodín ročne)

A) Konverzácia (16)

Tematické okruhy pre rozvoj rečových zručností:

Ako zdravo a šťastne žiť; U lekára a v lekárni; Nakupujem v drogérii; Informatika – aktualita dneška; Technické výtvarky v domácnosti; V obchodnom dome; Móda a vkus; Boli sme na burze; Kultúra spoločenského správania; Opis cesty do školy (ulice, budovy, stromy, kvety); Dôležitosť obecného a mestského úradu; Výlety a cestovania; Moderné stavebníctvo; Krásy a prírodné bohatstvá našej vlasti; Transformácia súčasného poľnohospodárstva; Privatizačné procesy; Bratislava – hlavné mesto SR.

B) Sloh (14)

Výpisky, výstrižky, kartotéka.

Informačné slohové útvary: súkromný a úradný list, telegram, objednávka, reklamácia, potvrdenka, účet.

Umelecký opis, opis osoby, charakteristika.

Kontrolné písomné práce: v každom polroku jedna školská (napr. list, charakteristika).

C) Gramatika (14)

Tvorenie správnych gramatických tvarov: podstatných mien, prídavných mien, zámen, čísloviek a sloviac. Predložkové pády a slovesné väzby. Zvratné a nezvratné slovesá.

Slovesný vid a jeho vyjadrenie. Praktické precvičovanie učiva. Neohybné slovné druhy.

Precvičovanie a riešenie praktických úloh.

Literatúra (22 hodín ročne)

A) Čítanie a literárnovedné poznatky späté s čítaním vybraných ukážok

1. Slovenská literárna moderna – vplyv európskej avantgardnej literatúry. Výber z tvorby odporúčaných autorov. Čítanie ukážok z tvorby Ivana Kraska a Janka Jesenského.

2. Literatúra medzi dvoma svetovými vojnami

a) Slovenská literatúra

Čítanie ukážok z tvorby odporúčaných autorov: Ladislav Novomeský, Peter Jilemnický, Fraňo Kráľ, Milo Urban, Jozef Cíger – Hronský atď.

b) Význam lyrizovanej prózy pre vývin slovenskej literatúry.

Čítanie ukážok z tvorby odporúčaných autorov: Margita Figuli, František Švantner, Dobroslav Chrobák, Ľudo Ondrejov.

B) Individuálne čítanie a príležitostná výchova literatúrou a umením

Sledovanie individuálneho čítania žiakov. Čítanie časopisov a rubriky dennej tlače. Príprava žiakov na návštevu filmových a divadelných predstavení. Videofilmy. Návšteva výstavy, múzea.

C) Odporúčané čítanie: Podľa individuálneho výberu pedagóga a žiaka spravidla 2 diela odporúčať na čítanie.

3. ročník (60 hodín ročne)

Jazyk (40 hodín ročne)

A) Konverzácia (14)

Tematické okruhy na rozvíjanie rečových zručností:

Systém vzdelávania v SR; Vzdelávanie – nevyhnutnosť súčasného života; Voľba povolania; Na odbornom výcviku; Zlepšovanie pracovného prostredia; Čítanie odborných časopisov; Výstava a veľtrhy; Ťažký a ľahký priemysel; Zaujímavosti zo sveta vedy a techniky; Ochrana životného prostredia; Cestovný ruch; V reštaurácii; Prečo mám rád svoje rodisko?; letné a jesenné práce na poliach; hra v živote človeka; Mladí v spoločnosti.

B) Sloh (13)

Ústne prejavy na aktuálne témy – dialogizácia určitých príhod a udalostí. Referát, diskusia, zápisnica. Kritika, výklad.

Žiadosť, životopis, prihláška.

Slovníkové, frazeologické a štylizované cvičenia.

Kontrolné písomné práce: v prvom i druhom polroku jedna školská (na základe prebraných slohových útvarov).

C) Gramatika (13)

Spájanie slov do slovných spojení na základe zhody, väzby a primkynania. Precvičovanie.

Tvorenie a obmieňanie jednoduchých viet podľa najpoužívanejších vetných modelov.
Tvorenie priraďovacích a podraďovacích súvetí. Transformácia jednoduchých viet na súvetia a naopak. Slovosled a vetosled. Interpunkcia v jednoduchej vete, súvetí a priamej reči.
Súhrnné precvičovanie a praktické využívanie učiva v štylizovaných cvičeniach.

Literatúra **(20 hodín ročne)**

A) Čítanie a literárnovedné poznatky späté s čítaním vybraných ukážok

Slovenská literatúra po roku 1945

- a) Čítanie ukážok z tvorby prozaikov: František Hečko, Vladimír Mináč, Alfonz Bednár, Rudolf Jašík, Rudolf Sloboda, Ladislav Ballek, Ľuboš Jurík, Dušan Dušek, Pavel Vilikovský, Ján Johanides, Peter Jaroš, Vincent Šikula a iní.
- b) Čítanie ukážok z básnickej tvorby odporúčaných autorov: Ján Kostra, Pavol Horov, Milan Rúfus, Miroslav Válek, Vojtech Mihálik, Štefan Strážay, Ján Buzássy atď.
- c) Informácie o problémoch dramatickej tvorby: Peter Karvaš, Ján Solovič, Štefan Králik, Ivan Bukovčan a iní.
Čítanie ukážok, sledovanie divadelnej hry.
Prehĺbenie a zhrnutie poznatkov na základe ukážok a ich usporiadanie do systému.

B) Individuálne čítanie a príležitostná výchova literatúrou a umením

Prehľbovať vzťah k slovenskej literatúre a zdokonaľovať umelecký vkus žiakov. Sledovať súčasnú literatúru a ostatné druhy umenia v časopisoch, televízii, rozhlase, na výstavách. Využívať návštevy divadelných a filmových predstavení.

C) Odporúčané čítanie: Celkove 2 diela podľa individuálneho výberu pedagóga a žiakov.

Riadenie učebného procesu

Učebné osnovy majú rámcový charakter, vylučujú presnú inštrukciu, príkaz dogmatický postup k odporúčanému obsahu a rozsahu tém (autorov, literárnych diel, úryvkov), využívaniu metód, štrukturácii vyučovacích hodín, čítaniu a interpretácii literárnych diel. Predpokladajú tvorivý a diferencovaný prístup vo všetkých fázach prípravy a realizácie vyučovacieho procesu a uplatňovanie činnostného princípu. Rozhodujúcim činiteľom je pedagóg, jeho erudícia a pedagogické majstrovstvo, láska a hlboký vzťah k slovenskej literatúre.